

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญมากที่สุด เพราะมนุษย์สามารถเรียนรู้และรับการฝึกอบรมสั่งสอน จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ในการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไปด้วยพร้อมๆ กัน เพราะคุณธรรมจริยธรรมช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยและสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์ ทำให้เป็นคนดี ดำเนินชีวิตไปด้วยความราบรื่นและสงบสุข เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดี มีความรักต่อกัน ทำให้สังคมมีความสงบ และประเทศชาติก็มีความเจริญรุ่งเรือง จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและการจัดลำดับความสำคัญของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมของประชาชนจำนวน 588 คน พบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่มีความสำคัญในสังคมไทยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 14 ตัวบ่งชี้คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย ความอดทน การมุ่งสัมฤทธิ์ ความยุติธรรม ความเป็นกัลยาณมิตร ความสามัคคี ความกตัญญูกตเวที ฉันทะ ความประหยัด และความเป็นอิสระ โดยตัวบ่งชี้ที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับการเฝ้าระวังระดับคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยมี 5 ตัวบ่งชี้ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ ความขยันหมั่นเพียร และความมีวินัย (นางลักษณ์ วิรัชชัย, ศจีมาจ ฅ วิเชียร, และพิศสมัย อรทัย, 2551) และจากผลการสำรวจตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในประชาชนจำนวน 12,398 คนจาก 13 กลุ่มอาชีพ/วิชาชีพ พบว่า ครูอาจารย์มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมรวมสูงที่สุด รองลงมาคือทหาร/ตำรวจ และสื่อมวลชน ตามลำดับ อีกทั้งยังพบว่าคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญสูงสุดของแต่ละกลุ่มอาชีพ/วิชาชีพเรียงลำดับจากคะแนนสูงไปต่ำได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความรับผิดชอบ (นางลักษณ์ วิรัชชัย ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ และ ศจีมาจ ฅ วิเชียร, 2551)

จากการที่บุคคลในสังคมต้องมีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามหลักที่ค้ำจุนของสังคม เมื่อประกอบวิชาชีพก็ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมและต้องปฏิบัติตามหลักที่ค้ำจุนของวิชาชีพนั้นเช่นกัน สำหรับวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลชีวิตมนุษย์ โดยการทำให้ผู้ใช้บริการได้รับการบริการพยาบาลอย่างมีมาตรฐานและปลอดภัย ซึ่งวิชาชีพการพยาบาลมีหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณพยาบาลเพื่อให้พยาบาลทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งนี้จะช่วยควบคุมให้พยาบาลทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เกิดความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อวิชาชีพการพยาบาล (Chitty, 2001) ดังนั้นการปลูกฝังให้พยาบาลมีคุณธรรมจริยธรรมของวิชาชีพจึงต้องมีการอบรมตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล ในระบบการศึกษาพบว่า การผลิตพยาบาลของสถาบันการศึกษาพยาบาลศาสตร์ต่างๆ เห็นความสำคัญของในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลโดยจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาจริยศาสตร์สำหรับวิชาชีพการพยาบาลเพื่อนำไปสู่การเป็นพยาบาลที่ดีเมื่อสำเร็จการศึกษา แม้แต่ฟลอเรนซ์

ในดิงเกล ยังได้กล่าวถึงบุคลิกประจำตัวของพยาบาลคือ การมีเมตตา กรุณา การมีความซื่อสัตย์ การมีความน่าไว้วางใจ และการแต่งกายสุภาพ (Beth, Tina, & Managen, 1994) ได้มีการศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลจำนวน 767 คน พบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาลมี 10 ตัวบ่งชี้ เรียงลำดับจากความสำคัญมากไปหาน้อยคือ ความรับผิดชอบเชิงวิชาชีพ ความเอื้ออาทร ความร่วมมือ ความยุติธรรม ความมีกาลเทศะ ความเมตตา กรุณา ความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความตรงต่อเวลา ตามลำดับ อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ยังพบว่านักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าตนเองมีคุณธรรมจริยธรรมทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยที่มีความซื่อสัตย์สุจริตสูงสุด และมีความอดทนต่ำสุด (พิศสมัย อรทัย และเพชรรัตน์ เกิดดอนแฝก, 2553) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาคุณธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลพบว่า การปฏิบัติคุณธรรมของนักศึกษาพยาบาลในภาพรวม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเสียสละ ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ และด้านความตรงต่อเวลา อยู่ในระดับมาก โดยด้านความมีวินัย มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดและด้านความรับผิดชอบมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (นันทวัน บุญก่อน, กาญจนา ยามู, ศิวพร จันทร์ทอง, และคณะ, 2551)

ในการปฏิบัติการพยาบาลได้มีการสำรวจการรับรู้เรื่องความรับผิดชอบต่อบทบาทด้านจริยธรรม (ethical role responsibilities) ของพยาบาลทำงานในโรงพยาบาลที่มีวัฒนธรรมต่างกันจำนวน 1,243 คน ประกอบด้วยพยาบาลจีน 413 คน พยาบาลสหรัฐอเมริกา 163 คน และพยาบาลญี่ปุ่น 667 คน ผลการศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบต่อบทบาทด้านจริยธรรมในพยาบาลสหรัฐอเมริกาเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การระมัดระวังเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับการนิเทศ ความเสียสละและป้องกันผู้ป่วยจากข่าวร้าย สำหรับพยาบาลญี่ปุ่น ได้แก่ ความเสียสละ และความเป็นเอกสิทธิ์ของพยาบาลที่ผู้ป่วยและครอบครัวควรให้ความเคารพส่วนพยาบาลจีน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อ ส่วนมุมมองเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลพบว่าพยาบาลสหรัฐอเมริกาให้คะแนนเรื่องการทำอันตรายผู้ป่วยสูงสุด ส่วนพยาบาลญี่ปุ่นและพยาบาลจีนให้คะแนนความรับผิดชอบต่อสูงสุด (Pang, Sawada, Konishi, Olsen, Yu, Chan, Naoya, 2003) นอกจากนี้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 2005 พบว่าจากทั้งหมด 21 วิชาชีพ มีวิชาชีพที่ประชาชนเห็นว่ามีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรมสูงเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ พยาบาล (82%) เภสัชกร (67%) แพทย์ (65%) ครูมัธยมศึกษาตอนปลาย (64%) ตำรวจ (61%) และเสมียน (54%) (ISNA, 2006) สำหรับปี ค.ศ. 2012 ได้มีการสำรวจใน 22 วิชาชีพ ก็ยังพบว่า พยาบาลยังคงเป็นวิชาชีพที่มีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรมเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ เภสัชกร แพทย์ วิศวกร ทันตแพทย์ ตำรวจ อาจารย์ (Newport, 2012)

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการศึกษาระดับของสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลระดับตติยภูมิและตติยภูมิจำนวน 329 คน พบว่า ระดับของสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพยาบาลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง โดยรายด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือด้านความมีจริยธรรม ได้แก่ การรักษาสีทิวผู้ป่วย จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (สุรีพร ดวงสุวรรณ พูลสุข หิงคานนท์ ปกรณ์ ประจัญบาน และกาญจนา สุขแก้ว, 2554) นอกจากนี้งานวิจัยที่ได้ทบทวน ยังพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้

ทำการศึกษา มีผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องจริยธรรมของพยาบาลในเชิงบวกเกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นการสนับสนุนว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพหนึ่งในสังคมที่มีจริยธรรมและคุณธรรมสูง เพราะการบริการพยาบาลเป็นการบริการสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เป็นต้นว่า ในการศึกษาของวรรณา สุขสบาย และศิวพร ทองสุข (2552) เรื่องการรับรู้ของผู้ป่วยต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมของพยาบาลในโรงพยาบาล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 265 คน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของคุณลักษณะทางจริยธรรมของพยาบาลอยู่ในระดับดีมาก และรายชื่อได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากทุกข้อ โดยคุณลักษณะทางจริยธรรมของพยาบาลเรียงจากรำดับจากคะแนนมากที่สุดลงไป ได้แก่ ัธยาศัยในการต้อนรับ (ยิ้มแย้ม ทักทายด้วยวาจาสุภาพ) ความสุภาพ อ่อนโยน ความมีมนุษยสัมพันธ์ไม่ถือตัว ความกระตือรือร้น (ให้ความช่วยเหลือผู้รับบริการอย่างเต็มความสามารถ) การควบคุมอารมณ์ (การแสดงกริยา ท่าทางที่แสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม) การให้ความเสมอภาค (ให้การพยาบาลโดยไม่เลือกปฏิบัติ) การให้เกียรติ (สนใจรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ และไม่แสดงพฤติกรรมในทางข่มขู่บังคับใช้อำนาจ) การตอบคำถามด้วยความเต็มใจ การให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การรับฟังและช่วยคลี่คลายปัญหาและให้คำปรึกษา (เมื่อผู้รับบริการมีปัญหาขอความช่วยเหลือ/คำปรึกษาจะได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี) การรักษาสิทธิของผู้รับบริการ (ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ขณะเข้ารับการรักษา) การรักษาความลับของผู้รับบริการ (ให้ความมั่นใจโดยแจ้งผู้รับบริการทราบว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษา) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยยินยอมรักษา การอธิบายให้เข้าใจก่อนและหลังการให้บริการ การปลอบโยนให้กำลังใจ ความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการบริการ ความน้อมนวลในการปฏิบัติกรพยาบาล ความมีน้ำใจ (สนใจ เต็มใจ เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ) ความช่วยเหลือให้บรรเทาความปวด หรือความไม่สุขสบาย ความสะอาดเรียบร้อยในการแต่งกาย และพฤติกรรมทั่วไปน่าเชื่อถือและน่าศรัทธา (วรรณา สุขสบาย และศิวพร ทองสุข, 2552) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมทางการพยาบาลในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2525-2546 ของ มัญญา ว่องวิระ วงจันทร์ เพชรพิเชษฐเชียร เอมอร แซ่จิว ปีพมา โลกเจริญวนิช วราภรณ์ คงสุวรรณ ศิริรัตน์ โกศลวัฒน์ และศิริวรรณ พิริยคุณธร (2547) ได้วิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมจริยธรรม พบว่า พยาบาลมีพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่อของพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูงในเรื่องความสุภาพอ่อนโยน ความมีระเบียบวินัย การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยไม่ทำให้เจ็บปวดเป็นอันตรายเพิ่ม ดูแลผู้ป่วยทุกคนอย่างดีโดยไม่มี ความแตกต่าง ให้ความช่วยเหลือ/การพยาบาลตามที่รับปาก บอกข้อมูลที่จำเป็น บอกความจริงให้เข้าใจ และปฏิบัติได้ถูกต้อง ส่วนในการศึกษาความคิดเห็นของผู้ป่วยจำนวน 400 คนต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพโดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ผู้ป่วยมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบใน 3 อันดับแรก พบว่า พยาบาลวิชาชีพแสดงพฤติกรรมมากที่สุดในด้านการประกอบวิชาชีพด้วยความเมตตากรุณา รองลงมาได้แก่ด้านความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติให้สังคมเกิดความเชื่อถือ ด้านการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต (นฤนาท ยืนยง, 2551) ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า พยาบาลมีสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมในระดับสูง ซึ่งสมรรถนะในที่นี้หมายถึง

พฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพที่แสดงออกถึง ความมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ จริยธรรม ศีลธรรม ใช้เหตุผลและตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรมอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง หน้าที่และวิชาชีพ ซึ่งการมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และพยาบาลทุกคนยังคงเชื่อว่าจริยธรรมมีความสำคัญสูงสุดต่อการสร้างและควบคุมคุณภาพการพยาบาล (ลออ หุตางกูร, 2536) เพราะการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ชีวิต และความเป็นความตายของบุคคล รวมทั้งลักษณะของวิชาชีพการพยาบาลเป็นการให้บริการแก่สังคม ดังนั้นวิชาชีพการพยาบาลจึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพควบคุมเพื่อให้วิชาชีพการพยาบาลมีความน่าเชื่อถือ ได้รับการไว้วางใจและได้รับการยอมรับจากบุคคลต่างๆ

ถึงแม้ว่าในสายตาของสังคมและจากผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีจริยธรรมมากที่สุดวิชาชีพหนึ่ง เพราะวิชาชีพพยาบาลพัฒนามาจากมโนธรรมและตระหนักถึงสิทธิของบุคคลเพื่อให้การดูแลตามความต้องการของเพื่อนมนุษย์ที่เจ็บป่วยทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีการปฏิบัติที่คำนึงถึงความรู้ ความชำนาญ ควบคู่ไปกับคุณธรรมและจริยธรรม (มัญชฎา ว่องวิระ วงจันทร์ เพชรพิเชษฐเชียร เอมอร แซ่จิว ปัทมา โลหเจริญวนิช วราภรณ์ คงสุวรรณ ศิริรัตน์ โกศลวัฒน์ และศิริวรรณ พิริยคุณธร, 2547) อีกทั้งคนส่วนใหญ่ในสังคมยังมองเรื่องจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลในแง่บวก และสภาการพยาบาลมีการรายงานว่า การประพฤติผิดจริยธรรมของพยาบาลที่ได้มีการแจ้งและบันทึกไว้มีน้อยมาก เพียงประมาณร้อยละหนึ่ง ซึ่งสภาการพยาบาลก็ได้ดำเนินการหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สภาการพยาบาล, 2541) แต่ก็ยังได้ยื่นเสียงสะท้อนออกมาบ้างทั้งจากการสนทนาและการบอกเล่าต่อกันในเรื่องพฤติกรรมพยาบาลในเชิงลบ เป็นต้นว่า พบว่ามีพยาบาลจำนวนหนึ่งซึ่งน้อยมากในโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพที่มีพฤติกรรมบริการไม่เหมาะสม มีการปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการโดยขาดความเมตตา กรุณา ขาดความเอื้ออาทรต่อผู้ใช้บริการ ยึดกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดโดยขาดความยืดหยุ่นในบางสถานการณ์ มุ่งเน้นการทำงานในช่วงที่รับผิดชอบให้เสร็จโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและจิตใจของผู้ใช้บริการ ไม่มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เคารพในความเป็นมนุษย์ของบุคคล ขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและวิชาชีพ มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการ ไม่มีความเสมอภาคในการดูแลผู้ใช้บริการ (นฤนาท ยืนยง, 2551) อีกทั้งมีงานวิจัยของประเทศไทย 2 เรื่องที่ได้ทำการทบทวน ซึ่งในเรื่องแรกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประเด็นปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลจากประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลในภาคใต้ของประเทศไทย (Chaowalit, Suttharangsee, & Takviriyannun, 1999) ซึ่งพบประเด็นปัญหาจริยธรรมอยู่ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การปกป้องสิทธิของผู้ป่วยกับการขาดอิสระในตนเอง 2) ความขัดแย้งในคุณค่าเกี่ยวกับบทบาทในวิชาชีพ 3) พันธะหน้าที่ต่อวิชาชีพ/การเคารพอำนาจกับหน้าที่ต่อตนเอง 4) การบอก-ไม่บอกความจริง 5) การปกปิดความลับของผู้ป่วยกับการปกป้องผู้อื่นจากอันตราย 6) การยึดชีวิตกับการยึดความทุกข์ทรมาน และ 7) การขาดความร่วมมือ/สัมพันธ์ภาพ สำหรับอีกเรื่องเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาความขัดแย้งทางจริยธรรมในการปฏิบัติ พยาบาลที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาล

ศูนย์ในพื้นที่ภาคใต้ ผลการศึกษาพบปัญหาด้านจริยธรรมของพยาบาล 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ความขัดแย้งระหว่างการเลือกปฏิบัติตามบทบาทวิชาชีพที่ควรจะเป็นและการปกป้องตนเองจากอันตราย 2) การยึดชีวิตและการยึดความตาย 3) การรักษาความลับของผู้ป่วย และการเปิดเผยข้อมูลเพื่อเตือนผู้อื่นถึงอันตราย 4) การปกป้องผู้ป่วยและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับผู้อื่น 5) ความขัดแย้งกับบุคลากรภายในวิชาชีพและความขัดแย้งกับบุคลากรภายนอกวิชาชีพ 6) การบอกความจริง และการไม่บอกความจริง 7) ประเด็นการสิ้นสุดชีวิต 8) ความไม่เท่าเทียมและความเท่าเทียมของการดูแล (Chaowalit, Hatthakit, Nasae, Suttharangsee, & Parker, 2002) ทำให้เห็นได้ว่างานวิจัยทั้ง 2 เรื่องในมุมมองของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาล มีทั้งประเด็นปัญหาที่เหมือนและต่างกันที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขเพื่อลดปัญหาดังกล่าว

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องจริยธรรมของพยาบาลไทยในภาพรวมระดับประเทศยังมีน้อย และมีทำเฉพาะกลุ่มพยาบาลในโรงพยาบาลและเลือกหัวข้อวิจัยทำเฉพาะด้าน และถึงแม้ว่าปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลในเชิงลบอาจเกิดขึ้นได้น้อย แต่ก็ยังไม่พบรายงานการวิจัยที่ศึกษาถึงปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่พบในประเทศไทยในภาพรวม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลของประเทศไทยโดยภาพรวม โดยการศึกษาที่มีการรวบรวมกรอบจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่มีอยู่ในประเทศไทยและนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ รวมทั้งเชื่อมโยงกรอบจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลที่มีอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าที่มีการศึกษาถึงปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่พบในประเทศไทย และผลกระทบของปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลต่อผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงกลไกหรือแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล อีกทั้งได้ศึกษาเรื่องวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้ได้ศึกษาในกลุ่มพยาบาล ผู้บริหารการพยาบาล และอาจารย์พยาบาล โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้สัมผัสและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล การแก้ไขและป้องกัน จึงเป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเรื่องกรอบจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่ใช้ในประเทศไทย ปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล กลไกหรือแนวทางในการแก้ปัญหา และวิธีการป้องกันเพื่อที่สามารถนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เน้นเรื่องจริยธรรมในประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด และยังเป็นข้อมูลสำหรับการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่พยาบาลเพื่อจะได้ตระหนักถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณพยาบาลในประเด็นที่ยังมีการปฏิบัติกันน้อย นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหาก็สามารถนำมาใช้ปรับปรุง/พัฒนาแนวปฏิบัติในการป้องกันการเกิดปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล รวมทั้งสามารถนำเสนอผลการศึกษาให้กับองค์กรวิชาชีพการพยาบาลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และเปรียบเทียบ รวมทั้งเชื่อมโยงกรอบจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล

2. เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลที่พบในประเทศไทยและผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ

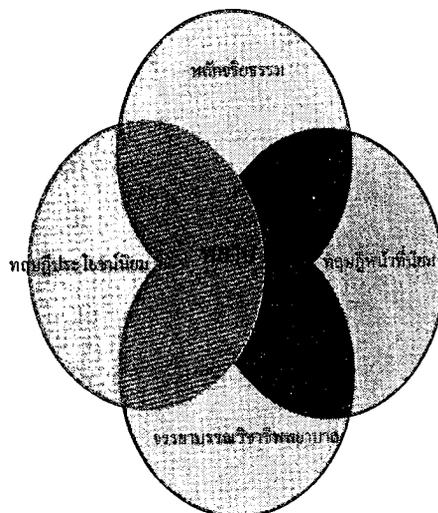
3. เพื่อศึกษาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในประเทศไทย

4. เพื่อศึกษากลไก/แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล

5. เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยนี้เป็นการบูรณาการหลักจริยธรรม ทฤษฎีประโยชน์นิยม ทฤษฎีหน้าที่นิยม และจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล ดังแสดงในภาพที่ 1 ในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล พยาบาลต้องมีหลักจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ซึ่งหลักจริยธรรมประกอบด้วย การเคารพเอกลัทธิ การทำประโยชน์ การไม่ทำอันตราย ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ การพิทักษ์สิทธิ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และความเอื้ออาทร พยาบาลยังต้องยึดทฤษฎีประโยชน์นิยมในการทำงาน มีการมุ่งเน้นผลของการกระทำโดยยึดหลักของผลประโยชน์ คือทำสิ่งที่มีคุณค่าทางบวก มีผลดีต่อคนส่วนใหญ่ อีกทั้งพยาบาลต้องยึดทฤษฎีหน้าที่นิยม ในการทำงาน พยาบาลควรเน้นเจตนาของการกระทำ โดยทำหน้าที่ที่พึงกระทำตามกฎเกณฑ์สากลและหลักการ รวมทั้งพยาบาลต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล คือ การประพฤติ และการแสดงกิริยาที่ควรประพฤติ ซึ่งองค์การวิชาชีพทางการพยาบาลได้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมในวิชาชีพการพยาบาล ทั้งในเรื่องบุคลิกภาพ กิริยา วาจา และท่าทางที่พยาบาลพึงประพฤติปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเป็นการบูรณาการหลักจริยธรรม ทฤษฎีประโยชน์นิยม ทฤษฎีหน้าที่นิยม และจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณแบบพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ จำนวน 1,500 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารการพยาบาลด้านการศึกษา บริการ และองค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และอาจารย์พยาบาลที่สอนวิชาจริยศาสตร์วิชาชีพการพยาบาล/สอนวิชาการปฏิบัติการพยาบาล และมีการบูรณาการเนื้อหาจริยศาสตร์วิชาชีพการพยาบาลในการสอนนักศึกษาบนคลินิกและในชุมชน จำนวน 30 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ มีดังนี้

1. ได้ข้อมูลกรอบจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่มีอยู่ในประเทศไทย และข้อมูลจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลในภาพรวมและรายด้านตามการรับรู้ของพยาบาลในประเทศไทย เพื่อเป็นการติดตามเรื่องจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล จะได้นำมาพัฒนาแนวทางและวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติตามจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลของประเทศไทย
2. ได้ข้อมูลปัญหาจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลที่พบบ่อยในประเทศไทย และผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป
3. ได้ข้อมูลกลไก/แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล เพื่อจัดทำเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

นิยามศัพท์

จริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล หมายถึง พฤติกรรมที่พยาบาลปฏิบัติในการดำรงชีวิตและในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล ประเมิน โดยใช้แบบสอบถามจริยธรรมในวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาล โดยให้พยาบาลประเมิน 2 เรื่อง ได้แก่ ระดับความสำคัญของจริยธรรมในวิชาชีพตามการรับรู้ที่แท้จริงของตนเองตั้งแต่น้อยสุด (1) ถึงมากที่สุด (5) และระดับที่พยาบาลปฏิบัติจริยธรรมในวิชาชีพได้ตามความเป็นจริงตั้งแต่น้อยสุด (1) ถึงมากที่สุด (5)